

Tora Holmberg: Installationstal som rektor för Umeå universitet

Talare

Tora Holmberg
Rector magnificus vid Umeå
universitet

Datum

17 maj 2025

Plats

Umeå

- 1 Fru landshövding, ärade rektorskollegor, bästa festföremål, kära lärare och
studenter, övriga akademiska högtidsförsamling, mina damer och herrar. Dear
English speaking guests. Varmt välkomna till Umeå universitets Vårpromotion.
Detta är en glädjens dag och vi har samlats för att hylla våra nya doktorer och
5 våra jubeldoktorer, som disputerade för 50 år sedan.

Vad är ett universitet?

- Det är en fråga med många svar. Ordet universitet kommer från latinets
10 universitas som betyder helhet. Det är en helhet som omfattar lärare, studenter
och alla andra som arbetar och verkar vid vårt universitet. Historikern Johan
Östling skriver att ett universitet är en institution för avancerad kunskap, vilket
ger en vink om att det är viktiga och avgörande frågor som vi ägnar oss åt.
Betänk bara synonymerna till ordet avancerad – utvecklad, djärv, sofistikerad,
15 utmanande och kvalificerad.

- Vetenskap ska drivas av nyfikenhet för det okända och akademisk kunskap ska
inte vara tillrättalagd eller insmickrande. Forskningsproblem formuleras i
relation till sådant vi just nu inte känner till eller förstår. Det handlar om att
20 finna svar på vår tids utmaningar, men våra resultat kan vara tidlösa. Ofta, men
inte alltid, väljs forskningsfrågor utifrån samhällsutmaningar. Däremot är det
alltid vetenskapliga normer och fastslagna kriterier som avgör vad som är värt att
beforska. Och det är med hjälp av våra vetenskapliga metoder som vi försöker
förstå det vi ser. I slutändan är det utifrån dessa kriterier och metoder som vi
25 tillsammans avgör vad som är vetenskaplig kvalitet.

Detsamma gäller våra utbildningar. Dessa bygger på all den forskning som
redan har genomförts, men också på den som sker idag. Det som förmedlas och

30 bearbetas på våra utbildningar bygger på systematisk kunskapsinhämtning och
att lärarna har akademisk kompetens. Och det finaste som finns – och jag tror
jag kan tala för alla lärare här inne – är när man ser hur en student förstår ett
sammanhang som tidigare varit dunkelt. Det tänds ett alldeles särskilt ljus i
blicken. De insikter som kommer med ett vetenskapligt förhållningssätt och
35 avancerad kunskap rustar studenter för det fortsatta livet.

Universitetet har också ett demokratiskt uppdrag! Tillsammans med fri press, fri
konst och ett oberoende rättsväsende, är den fria akademien en hörnsten i varje
demokrati. Vi har en särskild roll och ett särskilt ansvar för kunskapsförmedling
40 och upprätthållandet av fredliga och demokratiska samhällen. Konsten,
journalistiken och vetenskapen har något gemensamt, vi bidrar till nya
perspektiv och ny kunskap. Vi ställer kritiska frågor och uppmanar till
innovation och ifrågasättande. Helt avgörande värden i en demokrati. Därför är
det en mycket oroande utveckling vi just nu ser utspela sig i USA – att
45 universitet attackeras, journalister tystas, kultur censureras och domstolar
ifrågasätts.

Den politiska filosofen Hannah Arendt skrev på 1950-talet om lögnens
förödande roll i totalitära samhällen. Lögnen är inte i första hand till för att vi
50 ska tro på den, utan för att få oss att sluta tro på någonting överhuvudtaget.
Men ett folk som inte längre kan skilja en lögn från sanning, kan inte heller skilja
mellan rätt och fel. Med ett sådant folk, säger Arendt, kan du göra vad som
helst.

55 Ett universitets viktigaste uppgift är att vinna och förmedla kunskap, sanning
och upplysning via forskning och utbildning. På detta sätt motverkar vi lögnen
och totalitära krafter, var i världen vi än befinner oss. För akademien är global. Vi
är en del i en internationell gemenskap som verkar för öppenhet. När lögnen
breder ut sig, ska vi vaccinera med kunskap. När världen sluter sig, ska vi som
60 universitet öppna oss ännu mer!

Universitetet som helhet bär också en annan betydelse som är viktig: en bredd.

I Umeå har vi förmånen att vara ett bredduniversitet. Runt campusdammen
65 samlar vi medicin och hälsa, teknik och naturvetenskap, samhällsvetenskap,
humaniora och konst. Jag är övertygad om att ämnesbredden är en styrka. Den
gör det möjligt att betrakta forskningsproblem ur flera olika perspektiv och

70 genom att kombinera dessa finna nya svar. Den gör det möjligt att bedriva och
utveckla utbildning som rustar människan och bidrar till bildning. Rätt vårdad
rymmer bredduniversitetet en potential som gör summan mycket större än
delarna.

75 Kära promovendi! Aristoteles inleder sin skrift Metafysiken med orden 'Alla
människor begär av naturen att veta'. Denna drivkraft har fört er hit. Om en av
de stora ljusglimtarna är att se hur studenter upptäcker världen, så är den andra
att få förmånen att följa en doktorands projekt från ax till limpa. Hur idéer
växer fram och provas. Ibland besvikelse, men ofta lyckorus. Det är få
intellektuella resor som är så värdefulla.

80 När ni nu promoveras vid Umeå universitet, hör ni till en avancerad
kunskapsinstitution verksam här och i hela världen. Ni har med hjälp av talang
och inte minst genom idogt arbetet slutfört en forskarutbildning och vad ni än
kommer göra efter detta, kom ihåg ert alma mater. Ni är alltid välkomna tillbaka
85 till ert universitet!

Källa

<div>Manuskript hämtat från umu.se (2025-12-11)</div>

Taggar

90 Installationstal, Rektors tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/tora-holmberg-installationstal-som-rektor-for-umea-universitet>